

Umsögn Ferðaklúbbsins 4x4

Málefni: 96. þingsályktunartillaga um endurnýjun vegarins yfir Kjöl með einkaframkvæmd.

Reykjavík 30. janúar 2024

Ferðaklúbburinn 4x4 hefur farið yfir og kynnt sér ofangreinda þingsályktunartillögu.

Athygli vekur að tillagan tekur ekki mikið tillit til þeirra miklu náttúruverðmæta sem eru í húfi. Varúðarreglunni virðist einnig hafa verið vikið til hliðar. Núverandi vegasamgöngur á hálendinu eru almennt ekki hindrun fyrir ferðamenn sem þangað vilja sækja. Vegir á miðhálendinu ættu fyrst og fremst að vera ferðamannavegir og þjóna þörfum þeirra sem vilja sækja hálendið heim.

Innviðaupbygging

Þá má athuga að í tillögu að svæðisskipulagi fyrir Suðrhálendi til ársins 2042 segir: „*Móta skal hönnunarviðmið fyrir hálendisvegi sem taki mið af aðstæðum í óbyggðum og lítt snortinni náttúru og að mannvirki og umferð hafi lágmarksáhrif á viðerni og óbyggðaupplifun*“ [...] „*Ekki er gert ráð fyrir reglubundinni umferð þungaflutninga [...] er gert ráð fyrir hóflegum hönnunarhraða þannig að unnt sé að tryggja góða aðlögun að landslagi. Með þessu móti er hægt að lágmarka inngríp í landið, en lægri hönnunarhraði þýðir minna inngríp, minni skeringar og minni fyllingar*“. Því má álykta að ef eigi að aðlaga veginn að landslagi þá muni endurnýjunin ekki stytta ferðatíma milli landshluta þótt vegalengd styttest í einhverjum tilvikum.

Með bundnu slitlagi verður mikil aukning umferðar á hálendinu og innviðir eru alls ekki til staðar til að taka á móti þessari fjölgun.

Samkvæmt tillögu að Svæðisskipulagi Suðrhálendisins á uppbygging innviða að vera í lágmarki sem er ekki í samræmi við þingsályktunartillögu sem er hér til umfjöllunar.

Öryggi og umferð

Í rökstuðningi með þingsályktunartillögunni segir: „*Ljóst er að erfitt er að halda Kjalvegi opnum allt árið um kring og sérstaklega í núverandi ástandi en með betri vegi væri hægt að lengja það tímabil sem hægt er að aka upp á hálendið, sérstaklega fyrir þá sem ferðast á fólksbílum*“

Ferðamenn sem þegar eru á svæðinu eru einn þeirra hagsmunahópa sem þarf að gæta og kemst eiginleg rannsókn, sem gerð var sumrin 2008 og 2009, að þeirri niðurstöðu að ánægja er almennt meðal ferðamanna á Kili. Sérstaklega er það fjölbreytileiki

náttúrunnar á svæðinu, ósnortin víðerni á Kili, kyrrðin og fámenni sem stuðlaði að jákvæðri upplifun ferðafólks.

Aukin umferð á Kili og líkleg uppbygging sem opnað er á með endurbættum vegi mun raska þessari upplifun. Sérstaklega er varhugavert að yfirlýst markmið framkvæmdarinnar sé að auka aðgengi fólksbíla og þá sérstaklega bílaleigubíla, enda veldur það því að umferð stóreykst.

Kyrrð og fámenni er lýsandi fyrir svæðið í núverandi mynd og krefst það óbyggjandi rökstuðnings að opna á aukna umferð um það.

Í þingsályktunartillögunni segir: „*Nýr og bættur vegur yfir Kjöl myndi bæta umferðaröryggi á hálendinu og minnka líkur á slysum. Núverandi ástand Kjalvegur er óviðunandi og vegurinn hættulegur yfirferðar*“ Samkvæmt upplýsingum frá Samgöngustofu verða flest slys á þjóðvegi 1 og það allt of oft er í fréttum sagt frá slysi á hringveginum, og oft eiga óreyndir ferðamenn hlut í þeim slysum. Því má álykta að uppbygging og þar af leiðandi meiri og hraðari umferð um Kjalveg muni jafnvel auka líkur á slysum.

Í greinargerðum Umhverfisstofnunar kemur fram að þar er talið að aukin umferð vegna bættis ástands hálendisvega, þá sérstaklega á vorin og haustin þegar mikil bráðnun og/eða bleyta er á svæðinu, valda auknu álagi á þau svæði sem vegirnir veita aðgengi að. Náttúran hættir að verja sig sjálf eins og hún gerir með takmörkuðu aðgengi í formi torfærra leiða.

Með bundnu slitlagi á stofnvegum verður hálendið „láglandis vætt“ og við hörmum það. Við bendum á að veður á hálendinu geta orðið válynd og þrátt fyrir að ekki verði opið fyrir fólksbíla að vetri þá munu hausthretin verða erfið, sérstaklega þar sem mikið verður um vanbúna bíla.

Þá á að grípa til þess ráðs að gefa veghaldara leyfi til að loka veginum sem er aðför að því Ferðafrelsi sem útivistarfólk hefur búið við. Ferðafrelsi okkar hefur gert okkur kleift að þróa faratæki og búnaðar til notkunar við erfiðar aðstæður.

Náttúruvernd og upplifun

Við minnum á rannsóknir Önnu Dóru Sæþórsdóttur prófessors í ferðamálafræði við Háskóla Íslands. Þar segir meðal annars að hugmyndir um uppbyggingu vega á hálendinu séu í mikilli andstöðu við óskir ferðamanna og ferðaþjónustu. Samkvæmt könnunum vildi einungis fimmtungur að byggja ætti upp Kjalveg og Sprengisandsleið og innan við 12% að Kjalvegur og Sprengisandsleið ætti að vera brúuð, svo dæmi séu tekin. Ástand vega í dag væri gott tæki til að takmarka aðgang og komi í veg fyrir of mikinn ágang ferðamanna. Vísbendingar benda eindregið til að þolmörkum ferðamanna hafi verið náð á sumum áfangastöðum á hálendinu. Eins hefur verið gengið nærri þolmörkum náttúrunnar eins og t.d. sést í árlegu ástandsmati stjórnvalda á Landmannalaugum. Þær hafa ítrekað verið metnar í hættu á að tapa náttúruverndargildi sínu. Þetta tvennt, þolmörk náttúrunnar og þolmörk ferðamanna, undirstrikar enn og aftur mikilvægi þess að hugsa heildstætt um hálendi sem verðmæti og auðlind.

Hraðbraut um Kjöl vinnur gegn þessari hugsun og getur gengið nærri þolmörkum náttúrunnar og þolmörkum ferðamanna. Eitt markmiða uppbyggingar Kjalvegur er að auka aðgengi ferðamanna að hálendinu. Varhugavert þykir þó að beina aukinni umferð um svæði sem hafa ekki innviði til að taka á móti auknum ferðastraumi. Meðan ekki eru til staðar innviðir til að taka á móti ferðamönnum og aukinni umferð má búast við skemmdum eftir átroðning sem þekkjast á fjölförnum ferðamannastöðum eins og Landmannalaugum.

Einkaframkvæmd

Ferðaklúbburinn 4x4 leggst alfarið gegn hugmyndum um endurnýjun Kjalvegur eins og lagt er til í 96. Þingsályktunartillögu 154. Löggjafarþings 2023-2024 um endurnýjun vegarins yfir Kjöl með einkaframkvæmd.

Lagt er til í þingsályktunartillögunni að framkvæmdin standi að öllu leiti undir sér með notendagjöldum. Miðað við áætlun Vegagerðarinnar í umsögn um þessa tillögu frá því í maí 2021 þyrfti veggjald að vera á bilinu 10.000 - 20.000 kr. til að greiða niður framkvæmdina á 20 árum.

Flutningsmenn tillögunnar ættu að draga þessa þingsályktunartillögu til baka og skoða frekar hófstiltar lagfæringar á veginum sem myndu ekki valda náttúruspjöllum eða skemma þá öræfa-upplifun sem ferð um Kjalveg hefur.

Virðingarfylls.

Fh. Ferðaklúbbsins 4x4

Sveinbjörn Halldórsson formaður

Snædís Arnardóttir formaður Umhverfisnefndar